

Próbavizsga

1. Határozzon meg egy-két mondatban tíz az alábbi fogalmak közül. Nevek esetén határozza meg, körülbelül mikor élt, és miben alkotott jelentőset. (10×1 pont)

Tizenkét szót – fogalmat, nevet... – fogok felsorolni. Ezek közül tízet kell majd meghatározni, tehát kétszer lehet passzolni. Aki többet válaszol meg, mint tízet, annál a legjobb tíz választ veszem figyelembe, tehát érdemes többre is válaszolni. A felsorolt nevek, fogalmak nagy többsége (de nem mindegyik!) az alábbiak közül fognak kiderülni. Javaslat: az alábbi felsorolásban szereplő neveknek, fogalmaknak érdemes szisztematikusan utánanézni az órai jegyzetekben, a honlapra feltöltött prezentációkban, a feladott olvasmányokban, valamint szakkönyvekben, lexikonokban, az interneten. A felsorolt nevekhez, fogalmakhoz „hasonlókat” is érdemes keresni, megjegyezni.

- a. Goldziher Ignác
- b. Étikus és émikus
- c. Axiális kor
- d. *Wissenschaft des Judentums*
- e. Animizmus
- f. Héroszok
- g. Monoteizmus / politeizmus
- h. Kozmológia
- i. Kozmogónia
- j. Eszkatológia
- k. Kánon
- l. Aveszta
- m. Liminalitás
- n. Vallási specialisták
- o. Rudolf Otto
- p. Mircea Eliade
- q. Max Weber
- r. Sui generis
- s. Vallásszemiotika
- t. Julius Wellhausen
- u. Totemizmus
- v. Szekularizáció
- w. Divináció
- w. Gnoszticizmus
- x. Ehnaton (Akhenaten)
- y. Baal és Asera
- z. Zarathustra
- z1. Civil vallás
- z2. Transz és extázis

2. Válaszoljon egy-egy bekezdésben (4-6 mondatban) az alábbi öt kérdés közül négyre. (4×5 pont)

Itt öt kérdés fog szerepelni, amelyek az alábbiakhoz lesznek nagyon hasonlóak. Az öt kérdés közül négyet kell kiválasztani és kidolgozni. Aki az ötödiket is kidolgozza, nem kap plusz pontot, viszont a leggyengébben megválaszolt kérdésre adott válaszát ignorálom.

- a. Soroljon fel és magyarázzon három szempontot, amelyek alapján a focit vallásnak lehet tekinteni, majd három olyan szempontot, amelyek alapján nem.
- b. Miért érdemes vallástudománnyal foglalkozni? Mi motiválja a kutatókat? Soroljon fel és magyarázzon két elméleti és két gyakorlati hasznót/motivációt.
- c. Milyen megközelítésekből lehet vallástudománnyal foglalkozni? Soroljon fel három lehetséges módszertant. Mindegyikhez hozzon példát a zsidóság kutatásából. Egy példa lehet például egy valláskutató vagy vallásfilozófus munkássága, avagy egy kutatási kérdés.
- d. Milyen folyamatok vezetnek el egy szent szöveg kanonizációjához, majd kommentárok születéséhez?
- e. Soroljon fel öt konkrét példát vallásjogi kérdésre a zsidóságból.
- f. Soroljon fel három konkrét példát a szent térre a zsidóságból.
- g. Soroljon fel három konkrét példát a szent időre a zsidóságból.
- h. Soroljon fel három típust a rítusok típusai közül, és mindegyikre hozzon egy-egy példát a zsidóságból.
- i. Soroljon fel öt „módszert” a természetfeletti vel való érintkezésre, és mindegyikre hozzon egy-egy példát a zsidóságból.
- j. A vallási intézményrendszerek milyen vallási és nem vallási funkciókat töltenek, tölthetnek be a közösségben, társadalomban? Hozzon minél több példát.
- k. Soroljon fel három kérdést, amelyeket tipikusan azok a kutatók tesznek fel, akik a vallást társadalmi jelenséggént közelítik meg.
- l. Soroljon fel három kérdést, amelyeket tipikusan azok a kutatók tesznek fel, akik a vallást pszichológiai vagy biológiai jelenséggént közelítik meg.
- m. Soroljon fel három kérdést, amelyeket tipikusan azok a kutatók tesznek fel, akik a vallást szimbolikus rendszerként, (társadalmi konvención alapuló) kommunikációs jelrendszerként közelítik meg.
- n. Soroljon fel három olyan vallási elképzelést a zsidóságban, amelyeket Helmuth von Glasenapp a mazdaizmusból eredeztet.
- o. Milyen késő-ókori hatások érték a kialakuló korai kereszténységet a rabbinikus zsidóságon kívül Helmuth von Glasenapp szerint?
- p. Soroljon fel öt istenséget a kánaáni-föníciai és/vagy az ugariti kultúrkörből, Komoróczy Géza feladott tanulmányrészlete alapján.

3. Válaszoljon fél-egy oldal terjedelemben az alábbi két kérdés közül egyre. (10 pont)

Itt két kérdés fog szerepelni, vagy az alábbiak közül, vagy amelyek az alábbiakhoz nagyon hasonlóak. A két kérdés közül egyet kell kiválasztani és kidolgozni.

- a. Mit értünk az alatt, hogy a vallás összetevői rendszert alkotnak? És mit értünk az alatt, hogy ez egy dinamikus rendszer? Hozzon példát a zsidóságból vagy valamely más vallási hagyományból.
- b. Mit értünk az alatt, hogy a vallástudomány világnézeti semlegességre törekszik, hogy agnosztikus? Ön szerint ez lehetséges? (Megj.: utóbbi kérdésre mindkét választ elfogadom, amennyiben érvel mellette.)
- c. Van, aki szerint a valláskutatónak magának is vallásosnak kell lennie. Mások szerint a valláskutató nem lehet vallásos. Milyen érveket tud az egyes oldalak mellett felsorakoztatni? Mi a személyes véleménye?
- d. Van, aki szerint a teológia művelése tudományos tevékenység. Mások szerint nem az. Milyen érveket tud az egyes oldalak mellett felsorakoztatni? Mi a személyes véleménye?
- e. Helmuth von Glasenapp szerint (p. 197) „[a] nyugati vallások világképe azonban – a keletiekével összehasonlítva – nemcsak időben igen rövid lejáratú, hanem térben is szűk”. Értelmezze ezt a mondatot: Mit jelentenek a mondat kulcsszavai (aláhúзва) a mondat első felében? Hozzon példákat, amelyek alátámasztják a mondat második felében megfogalmazott állítást.
- f. Helmuth von Glasenapp szerint (p. 199) „[a] héber monoteizmus hosszú fejlődési folyamaton ment át, amíg elnyerte azt az egyetemes és átszellemült formáját, amely a kereszténységben jellemzi.” Értékelje ezt a mondatot: hova helyezi a mondat szerzőjét a vallástudomány különböző módszerei, irányzatai szempontjából? Mi a [kritikus] véleménye erről a mondatról?
- g. Komoróczy Géza feladott tanulmánya alapján ismertesse röviden a kánaáni-föníciai kultúrkör mitológiai világát.

Záró megjegyzések:

A kérdések nagy részét alapszinten meg lehet válaszolni az órán használt diák egy-egy bullet-pontja, illetve a feladott szakirodalom egy-egy bekezdése alapján. Azonban maximális pontszámot, igazán jó jegyet az fog csak kapni, akinél érezhető, hogy sikerült a tanult anyagot szintetizálnia is, vagyis aki az itt-ott szétszórt információkat is össze tudja rakni koherens, értelmes válasszá.

Helyenként az órai diákon és a szakirodalomban olvasható információkon túl elvárom, hogy a tanultakat a zsidó vallásból hozott példákon is be tudják mutatni. Ebben segítséget nyújtanak az előadásokon szóban elhangzottak (vö. az órai jegyzeteikkel). Saját kreativitásukra is számítok.

Több kérdésnél is kíváncsi vagyok a személyes véleményükre, és nyitott vagyok a saját álláspontommal ellentétes véleményekre is. Azonban a személyes véleményt mindig (akár egyezik a sajátommal, akár nem) alaposan alá kell tudni támasztani tényekkel, adatokkal és érvekkel.

Végül: saját tanulmányaim során azok voltak a leghasznosabb vizsgák, amelyekre az évfolyam közösen készült. „Rabbi Hanina azt mondta: Sokat tanultam a mestereimtől, de a tanulóársaimtól többet tanultam, mint a mestereimtől, és a tanítványaimtól többet, mint bárki mástól.” (*Babilóniai Talmud Taanit 7a*)